

amb el conegut sufix cèltic *-ACO-*: *Ussy* (U. sur-Marne), de *Vuliacus* en textos merovingis que insisteixen tots que està «super a m n e m *Matronam*» (el riu *Marne*).

5) Igual però sense cap infix, el friülà *Voltago* (distr. Agordo), sobre el riu Tagliamento.

6) *Voulton* poble sobre el *Seine*, i altres *Vouthon* (Meuse i Charente).

7) D'altra banda, amb els dos sufixos, però en ordre invers: *VOLT-OMN-ACO->Voutenay* a l'*Yonne* (c^o Vezelay) vora el riu Cure, tributari del Loire.

8) *Boutenac*, poble a l'Aude, c^o Lezignan, que Sabarthès troba ja escrit a. 946 *Boltennago*, 1155, 1163, *Bolienag*, d'aquí els *Botonac*, llinatge noble de la cort catalana.

9) Deu haver-hi un altre esbrancament fonètic de *UOLT-OMN-I-ACUM-* en la forma *Ugultuniacum*, lloc que Holder essenyala en la Bètica.

És fàcil d'explicar en detall la forma que *VOLTICOMNA* ha pres com a nom del riu de La Sénia i d'Uldecona, així com, en el Poitou va quedar com masculí i l'adjectiu *Castrum* (o *Pagum*) *VOLTACONNUM*, en el nostre és adjectiu femení (*amnis*) i (villa) *VOLTICOMNA*; però havent passat per l'àrab dels moriscos, *-ti-* amb l'emfàtica sonora *f* donà *de* en català; i *uol-* es reduí a *uï*, no sense, les prolongades vacil·lacions que he detallat en les mencions antigues, i pron. popular, i acabà sofrint la influència dels nombrosos *NLL* en *Ull-*, com *Ulldemolins*, *Ulldemó*, *Ulldiaves* / *Ullaves*, *Ullastres* etc. És sabut que *-n-* és el resultat de *-MN-* en cat. (a diferència de *-NN-* més aviat dona *-n-*). Potser hi hagué un altre nom fluvial en el Sud del Prin., provinent de *VOLTACOMNA*, que no suggereixo sense gran reserva: el «Rec de la *Baguldona*», en el terme de Valls —nom ben singular, per cert (XLVI, 12.39): sembla una metàtesi de *Bulfagona*, puig que és un rec considerable, també curs d'aigua de forma ben semblant a *Uldecona*, si bé aquí amb la *-c-* sonoritzada, que en *Uldecona* es mantingué sorda per mossarabisme. Val a dir que és una construcció atrevida, però V. un estudi més ponderat a l'art. *Bafuldona* vol. II, 309.

Es notará que en aquest estudi no m'he servit d'una obra relativa a *Uldecona*: l'ed. del *Llibre de Privilegis d'Uldecona*, obra d'Enric Bayerni, 234 pp., Tort. 1951. Prou he examinat aquesta obra lamentable, degut a un erudit que tant ha treballat en coses d'allí i de Tortosa, i s'hi pot espigolar alguna dada útil, però és un llibre inutilitzable, mancat de tot criteri filològic, on docs. històrics de valor més o menys gran, van barrejats amb alteracions contínues, amb supòsits fantàstics i fins meres invencions. No cal dir que l'home llança desballestades suposicions etimològiques, sense acabar de completar-les. Segons sembla de primer el creu compost de *vall*, ja hem vist per què no pot ser, i vacil·lant entre això i un

compost del basc *ur* 'aigua' i *-on* 'bo', amb un *-dec-* 'alta' ... que li baixa del cel (!). Altrament, ningú més ha escrit res sobre la difícil etim. d'aquest nom.

ULLDEMOLINS

Poble del Priorat, prop de les fonts del riu Montsant, uns 30 k. al Nord de Falset.

PRONS. LOCALS: en el poble mateix declararen a Casac. 1920: *uïdemolins*, però els vells diuen *vuitmolins* (pron. oscil·lant *vu¹tmolins* i *vuitmolins*); a Vilanova de Prades i a Cervià: *vïldemolins*. Jo vaig anotar *bujddemolins* (pron. oscil·lant entre *b-* i *v-*) a Margalef (1934, LL i, 64); *vïldemolins* (oscil·lant amb *bi¹de-*) a Vilanova de Prades (exc. 179, 1933); *uïdemolins* a Cervià (exc. 215, 1934, LL i, 61). Dita tòpica: «a Ulldemolins, cebellots --- [que] fan moltes cebellotades; --- a Poboleda'ls bufons —» Mn. X.Plassa, de Prades, 1920.

MENCIONS ANT. 1163: «riu de *Oils de Molins*» (*BABL* XI, 315) [o sigui el riu Montsant]; 1168: «rivo de *Oculo de Molinis*» segons ms., que creu original Font i Rius (§133). El qual en la seva obra; *C.d.p.*, el troba també en les formes *Oculo de Molinis*, *Oculi Molendinorum* i *Hul de molins*. Com nom d'un «locus» a. 1163 (§121), a. 1166 (§153), a. 1175 (§173); com nom d'un «terminus» a. 1190 (§185); com nom d'un castell, p. 767; cf. encara pp. 765-7.

1172: *Oculi Molendinorum* (*CoDoACA* VIII, 49): és la data que Morera i Llauradó creia la més antiga d'aquest NL (*GGC Tar.* 442); 1319: A. d'*Uyl de Molins*, cap dels Templers de Mallorca (MiretS., *Templ.* p. 393). El cognom *Vulldemolins* surt passim en el Capbreu Milian, del te. de Morella, p.ex. «Domingo *Vulldemolins*» (bis, p^o 25°).

A en J.Mª de Casacuberta un erudit informant seu li declarà c.1920: «en documents antics consta escrit *Octo Molinorum*». Aquesta, doncs, tenia tot l'aire de ser no sols una forma venerable de baix llatí, sinó verament l'*ETIM.* real del nom. Així s'explicaven, al mateix temps les pronúncies populars *vuitmolins* i *vïldemolins*, pocs anys després vaig assegurar-me amb les pron. (espontànies i ben constatades) *vildemolins* i *vuiddemolins*, en els pobles veïns, en tals casos els més pròxims, Margalef i Vilanova de Prades: els pobles veïns tals solen ser els que més fidelment serven les variants antigues del nom més susceptible en canvi i d'acabar cedint al nom oficial, en el poble mateix interessat i en els més distants (com Cervià). I no perdent de vista que aquestes variants populars, són les que ens han posat sobre la bona pista d'una etimologia obscura que ha quedat enterrada, i en forma desorientadora, sota la forma «normal» (*Uldecona*, *Vallclara*, *Sidamon*, *Puibalador* etc.).